

УДК 371.13:004(043.3)

Г.М. Лебедьвикладач,
Херсонський політехнічний
коледж
Одеського
національного
політехнічного
університету
e-mail: gallale@ mail. ru**ІНТЕНСИФІКАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЯК НЕОБХІДНА
УМОВА РОЗВИТКУ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ**

Г.М. Лебедь. Інтенсифікація навчального процесу як необхідна умова розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців технічного профілю. У статті обґрунтовано доцільність інтенсифікації навчального процесу як необхідної умови для розвитку самоосвітньої компетенції та якісної підготовки майбутніх фахівців технічного профілю.

G.N. Lebed. Intensification of educational process as necessary condition of development of samoosvitnei competence of future specialists of technical type. In the article obgruntuvano expedience of intensification of educational process as a necessary condition for development of samoosvitnei jurisdiction and high-quality preparation of future specialists of technical type.

Вступ. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку України, в умовах динамічних змін у суспільстві, науці і технологіях випускник політехнічного коледжу має чітко усвідомлювати, що з отриманням диплому процес його професійної зрілості не закінчується. Починається серйозна самостійна робота з постійного оновлення своїх знань, швидкого адаптування до нових умов професійної діяльності. Саме тому важливим нині для майбутнього фахівця є не тільки вміння керувати власними знаннями, а й бути готовим змінюватись та пристосовуватись до нових потреб ринку праці, оперувати й управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатись упродовж життя.

Відповідно, невід'ємною складовою професійної компетентності майбутнього спеціаліста є його самоосвітня компетентність (СК).

Актуальні проблеми науки та освіти теорія, практика, сучасні рішення

Враховуючи той факт, що у вищих навчальних закладах (ВНЗ) України навчальний процес будується відповідно до Болонської конвенції, збільшено частку самостійної роботи студентів у відношенні до аудиторної (співвідношення 1:3). Саме збільшення часу втричі на самостійну роботу студентів у порівнянні з лекційною формою занять вважається найефективнішим для поліпшення якості підготовки фахівців.

Тому і виникає проблема пошуку ефективних організаційно-педагогічних умов, які б сприяли розвитку СК майбутніх фахівців у політехнічному коледжі та організації навчальної діяльності, орієнтованої на вирішення реальних проблем, які потребують суб'єктної активності і готовності до самоосвіти. Однією з необхідних умов є інтенсифікація навчального процесу.

Матеріали дослідження. В новій редакції Закону України «Про вищу освіту» зазначено, що «компетентність – це динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» [1].

Під СК більшість дослідників розуміють інтегровану якість особистості, яка ґрунтується на уміннях самоосвітньої діяльності та визначає готовність особистості до самоосвіти, самонавчання, самовдосконалення, самореалізації упродовж життя з усвідомленням особистих і суспільних потреб. Це готовність і здатність особистості до самоосвітнього розвитку, самостійного творення себе [4].

Значний відсоток студентів технічного вищого навчального закладу є випускники сільських шкіл, проблеми яких пов'язані з недостатнім рівнем загальної культури, відсутністю належного доступу до джерел інформації. В той же час певна частина студентів має досить високий та середній рівні загальної підготовки. Тим самим, маємо різнорівневий контингент студентів, що вносить певні особливості в процес розвитку СК.

В таких умовах більш прийнятним є особистісно-орієнтоване та диференційоване навчання студентів.

Дефіцит навчального часу для вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу вносить свою особливість у процес формування самоосвітньої компетентності. Протягом недостатньої кількості

Актуальні проблеми науки та освіти теорія, практика, сучасні рішення

відведених годин треба досягти цілей навчання, що пов'язані з формуванням зазначеної компетентності.

Це потребує якісно нового підходу до процесу організації навчання студентів соціальним та гуманітарним дисциплінам, організації їх самостійної роботи, тобто перш за все до формування самоосвітньої діяльності, котра дозволяє забезпечувати їх системними узагальненими знаннями.

Готовність до самоосвіти являє собою мобілізаційний потенційний стан майбутнього спеціаліста, який передуює виконанню цієї діяльності, заснованої на позитивному відношенні до діяльності і усвідомленні своїх здібностей до неї, певному рівні знань як бази, на якій в процесі виконання самостійної роботи будуть розвиватися вміння самоосвітньої діяльності.

У нашому дослідженні мотивацію самоосвітньої діяльності студентів розглядаємо як систему мотивів, потреб і цілей, що спонукають особистість цілеспрямовано і самостійно оволодівати знаннями, набувати вміння і навички, організовувати свою пізнавальну діяльність за особистою ініціативою.

Умовами розвитку позитивної мотивації самоосвітньої діяльності є:

- актуальність і практична значущість предметного змісту;
- інтерес до організації (форм і методів навчання) навчального процесу;
- створення ситуації успіху;
- постійне оновлення змісту навчальних дисциплін;
- оптимальне співвідношення теорії і практики у змісті навчання

[2].

Інформаційний вибух і сучасні темпи приросту наукової інформації, яку потрібно встигнути передати студентам за час навчання, демократія і свобода дій педагогічного колективу, створення умов у ВНЗ для творчої ініціативи кожного викладача – зумовлює впровадження якісно нових підходів, змісту і технологій управління навчальним процесом, серед яких провідне місце займає інтенсифікація навчання.

Інтенсифікація (від фр. intensification – напруження і роблю) передбачає досягнення необхідних результатів за рахунок якісних факторів, тобто за рахунок напруження розумових можливостей особистості [4].

Актуальні проблеми науки та освіти теорія, практика, сучасні рішення

Інтенсифікація навчання - це передача більшого обсягу навчальної інформації студентам при незмінній тривалості навчання і без зниження вимог до якості знань [4].

Для успішної інтенсифікації навчального процесу слід розробляти і впроваджувати науково обґрунтовані методи керівництва пізнавальним процесом, що мобілізує творчий потенціал особистості.

Підвищення темпів навчання може бути досягнуто шляхом вдосконалення:

- змісту навчального матеріалу;
- методів навчання.

З розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, створенням у ВНЗ інформаційного освітнього середовища (ІОС), використанням дистанційного і віртуального навчання збільшуються можливості для розвитку СК фахівця технічного профілю.

Усе ширше використовуються електронні засоби, комп'ютерні мережі, сервіси мережі Інтернет та ін., використовуються програми інтерактивного навчання, тренажери для формування і закріплення професійних умінь і навичок.

На початковому етапі формування СК, при виборі методів (приймів, технологій) навчання для інтенсифікації навчальної діяльності, викладачу необхідно дотримуватися таксономії Блума (цілей навчання), які охоплюють пізнавальну (когнітивну) сферу студента.

Таблиця 1. – Категорії навчальних цілей в когнітивній сфері [4]

<i>Основні категорії навчальних цілей</i>	<i>Приклади узагальнених типів навчальних цілей</i>
1	2
1. Знання Ця категорія означає запам'ятовування і відтворення вивченого матеріалу від конкретних фактів до цілісних теорій	Студент: <ul style="list-style-type: none">· знає терміни, що використовуються,· знає конкретні факти,· знає методи і процедури,· знає основні поняття,· знає правила і принципи.
2. Розуміння Його показником може бути перетворення (трансляція) матеріалу з однієї форми вираження в іншу (напр., із словесної в математичну); інтерпретація матеріалу студентом (пояснення, короткий виклад);	Студент: <ul style="list-style-type: none">· розуміє факти, правила, принципи,· інтерпретує словесний матеріал, схеми, графіки, діаграми,· перетворює словесний матеріал в математичні вирази;· приблизно описує майбутні наслідки, які

Актуальні проблеми науки та освіти теорія, практика, сучасні рішення

передбачення подальшого розвитку явищ, подій, наслідків чи результатів.	витікають з наявних даних.
3. Застосування Ця категорія означає уміння використовувати вивчений матеріал у конкретних умовах і нових ситуаціях. Вона передбачає: застосування правил, методів, понять, законів, принципів, теорій.	Студент: · використовує поняття і принципи в нових ситуаціях; · застосовує закони і теорії в конкретних практичних ситуаціях; · демонструє правильне застосування методу чи процедури.
4. Аналіз Ця категорія означає уміння поділити матеріал на складові частини так, щоб чітко проявилася його структура. Вона передбачає: знаходження частин цілого, виявлення взаємозв'язків між ними, усвідомлення принципів організації цілого.	Студент: · виділяє приховані припущення; · бачить помилки і недоліки в логіці міркувань; · розмежовує факти і наслідки; · оцінює значущість даних.
5. Синтез Ця категорія означає уміння комбінувати елементи так, щоб одержати нове ціле. Таким новим продуктом може бути: повідомлення (виступ, доповідь), план дій, схеми, які впорядковують наявні дані.	Студент: · пише невеликий твір; · пропонує план проведення експерименту; · використовує знання з різних галузей, щоб скласти план вирішення тої чи іншої проблеми.
6. Оцінка Ця категорія означає уміння оцінювати значення того чи іншого матеріалу (твердження, художнього твору, дослідницьких даних). В основі судження учня повинні бути чіткі критерії: внутрішні (структурні, логічні) чи зовнішні (відповідність поставленій меті).	Студент: · письмово оцінює логіку побудови матеріалу; · оцінює відповідність висновків наявним даним, значущість того чи іншого продукту діяльності, використовуючи внутрішні критерії; · оцінює значущість того чи іншого продукту діяльності, використовуючи зовнішні критерії.

Однією з складових забезпечення впровадження в роботу викладачів освітніх закладів сучасних педагогічних технологій навчання і є *розроблення модульно-розвивальних завдань* для самостійної навчальної роботи студентів та з метою контролю якості знань, що здатні забезпечити якісне оволодіння навчальним матеріалом.

В перелік певної групи завдань підготовлених для виконання під час самостійної навчальної роботи студентами, до кожного тематично-змістового модуля входять і модульно-розвивальні завдання, за

Актуальні проблеми науки та освіти теорія, практика, сучасні рішення

результатами виконання яких, при перевірці, викладач має можливість правильно та об'єктивно оцінити, визначити і охарактеризувати рівні якості засвоєння знань і творчої активності студентів.

При умові виконання завдань малими творчими групами, а не поодиначого виконання, аналіз визначення рівня засвоєння навчального матеріалу буде складнішим, але він визначиться на семінарсько-практичних заняттях, на основі презентування виконаних модульно-розвивальних завдань кожною творчою групою та забезпеченням роботи аналітичної групи – "критиків".

В ході проведення заняття групи міняються ролями, що дозволяє на основі виконаних завдань та проведення їх аналізу поглибити та уточнити знання студентів, а також є важливим моментом запровадження в навчальний процес активних методів і форм навчання.

Використання в процесі навчальної роботи з педагогіки вищої школи модульно-розвивальних завдань, дозволяє створювати у студентів більш поглиблене і ґрунтовне засвоєння навчального матеріалу, формує вміння оперувати свідомо термінологією, отримуючи при цьому змістовологічну цілісність і завершеність нових знань, закріплення уже відомих.

Значного поширення в освітній діяльності нині набула **проектна технологія** навчання, використання сучасних програмних засобів і методів роботи з інформацією, що розміщена в мережі Інтернет, які дають можливість вирішувати педагогічні завдання й організацію самостійної роботи студентів у ВНЗ.

Найчастіше в організації самостійної роботи у ВНЗ використовуються тематичні Веб-сайти, освітні Веб-портали і Веб-квести.

Веб-квест у педагогіці - проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються ресурси Інтернет [2].

У процесі роботи над Веб-квестом студент осягає реальні процеси, переживає конкретні ситуації, залучається до проникнення углиб явищ, конструювання нових процесів, об'єктів та ін. Виконуючи Веб-квест, студент навчається критично мислити, порівнювати альтернативні думки, самостійно обирати продумані рішення, брати на себе відповідальність за їх реалізацію.

Відчуття свободи вибору робить діяльність осмисленою, свідомою, продуктивною і результативною.

Таким чином, структура самоосвітньої діяльності представляється як цілісний інтегративний конструкт, що включає до свого складу

Актуальні проблеми науки та освіти теорія, практика, сучасні рішення

мотиваційний, концептуальний, діяльнісно-рефлексивний, організаційно-діяльнісний компоненти.

Висновок. Інтенсифікація навчального процесу (досягнення у навчанні бажаних результатів за рахунок якісних чинників) при викладанні дисциплін соціально-гуманітарного циклу є однією з необхідних умов для розвитку СК студентів в політехнічному коледжі і є актуальною проблемою професійної підготовки. Розв'язання якої спрямоване на задоволення потреб суспільства в активних і творчих спеціалістах, які мали б ґрунтовну теоретичну та практичну підготовку з обраного фаху, могли самостійно приймати рішення, пов'язані з професійною діяльністю, щоб цілеспрямовано створювати інтелектуальні й матеріальні цінності в майбутньому.

Отже, специфічними особливостями розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців технічного профілю є особистісно-орієнтований підхід, інтенсифікація навчання та урахування професійної спрямованості на ґрунті інтерактивної комунікації, використання інформаційних технологій (електронних носіїв навчально-методичної літератури, мультимедійних програм, програми самодіагностики набутих знань, мережі Internet), активізації самостійної навчальної діяльності.

Література

1. ВР України, Закон "Про вищу освіту" від 01.07.2014 N 1556-VII
2. Зайцева Е.Н. Информационно-обучающая среда: проблемы формирования и организации учебного процесса [Электронный ресурс] / Е.Н. Зайцева. - Educational Technology & Society 6(2) 2003, ISSN 1436-4522, pp. 145-159. – Режим доступа : http://ifets.ieee.org/russian/depository/v6_i2/html/s3.html.
3. Кадемія М.Ю. Інформаційне освітнє середовище сучасного навчального закладу : навч.-метод. пос. / М.Ю.Кадемія, М.М.Козяр, Т.В.Ткаченко, Л.С.Шевченко. - Львів : Вид-во «СПОЛОМ», 2008. - 186 с.
4. Коваленко Н. В. Формування самоосвітньої компетентності учнів основної школи сільської місцевості : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.09 / Н. В. Коваленко. – К., 2009. – 20 с. 6.
5. Таксономія цілей навчання. - [Электронный ресурс] /Режим доступа : http://www97.intel.com/en/ProjectDesign/ThinkingSkills/ThinkingFrameworks/Bloom_Taxonomy.htm

Надійшла до редакції 25.12.2014

Актуальні проблеми науки та освіти теорія, практика, сучасні рішення